

Protokół

z III spotkania konsultacyjnego dotyczącego opracowania planu zadań ochronnych

dla obszaru Natura 2000 Raba z Mszanką PLH120093 wraz z wnioskami i wskazanymi moderatora co do ich przebiegu

Dnia 4 października 2019 r., w Urzędzie Gminy Pcim (Pcim 563) odbyło się III spotkanie konsultacyjne dotyczące opracowania planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Raba z Mszanką PLH120093. Plan zadań ochronnych dla ww. obszaru Natura 2000 przygotowywany jest w ramach projektu POIS.02.04.00-00-0193/16 pn.: „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 (PZO BIS)” współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Organizatorem spotkania była Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Krakowie.

Cel spotkania:

Celem spotkania było zaprezentowanie projektu zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Raba z Mszanką PLH120093 oraz dyskusja nad zapisami działań ochronnych oraz propozycjami zapisów wskazań do dokumentów planistycznych. Celem wizji terenowej było ukazanie przez ekspertów siedlisk, gatunków, które stanowią przedmioty ochrony i są istotne z punktu widzenia ochrony obszaru Natura 2000 Raba z Mszanką PLH120093.

Prowadzący:

Radosław Koryga - koordynator planu zadań ochronnych (Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Krakowie).

Prof. dr hab. Małgorzata Grodzińska-Jurczak – moderator spotkania (Instytut Nauk o Środowisku UJ)

Uczestnicy spotkania:

Osoby zainteresowane pracą nad planem zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Raba z Mszanką PLH12009, członkowie Zespołu Lokalnej Współpracy - zgodnie z listą obecności, w tym: przedstawiciele RDOŚ w Krakowie, Koordynator projektu KIK/37 „Tarliska Górnej Raby”, przedstawiciele PGW Wody Polskie, Polskiego Związku Wędkarskiego oraz urzędów gmin Pcim i Lubień.

Program spotkania:

- Przedstawienie proponowanych zapisów do planu zadań ochronnych;
- Część dyskusyjna (ustalenie działań ochronnych i propozycji zapisów do dokumentów planistycznych)
- Prezentacja p. Józefa Jeleńskiego
- Wizja terenowa w obszarze Natura 2000 Raba z Mszanką PLH120093

Przebieg spotkania

Spotkanie rozpoczęło się powitaniem uczestników przez moderatora spotkania – p. M. Grodzińską-Jurczak. Następnie, p. Radosław Koryga – koordynator planu, przedstawił treść projektu zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Raba z Mszanką PLH12009 wraz z załącznikami. Najwięcej czasu poświęcono: omówieniu istniejących i potencjalnych zagrożeń dla przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 (załącznik 3 do zarządzenia), zaplanowanym działaniom ochronnym (załącznik 5 do zarządzenia) oraz wskazaniom do zmian w miejscowych dokumentach planistycznych (załącznik 7 do zarządzenia). W odniesieniu do granic obszaru Natura 2000 (zał. 1 i 2 do zarządzenia) podkreślono, że dokument zawiera istniejący obraz granic, a w innej części dokumentu znalazły się wspólnie wypracowane propozycje ich zmian. Wątek ten rozwinęto w dalszej części spotkania.

P. Radosław Koryga zwrócił uwagę, iż lista zagrożeń dotycząca wszystkich przedmiotów ochrony położonych w obrębie koryta rzecznego jest niemal identyczna. Nieco inne zagrożenia (np. „obce gatunki inwazyjne” czy „problematyczne gatunki rodzime”) wylistowano w odniesieniu do siedliska „łęgi wierzbowe, topolowe, olchowe i jesionowe”. W przypadku dwóch przedmiotów ochrony ze Standardowego Formularza Danych – minoga strumieniowego i głowacza biało-płetwego – nie sformułowano zagrożeń z uwagi na brak potwierdzenia tych gatunków podczas inwentaryzacji przyrodniczej wykonanej przez firmę ECO-HELP. Jednocześnie p. R. Koryga zauważył, iż w przypadku pojawienia się tych gatunków w granicach obszaru Natura 2000, zagrożenia byłby tożsame jak te wskazane dla brzanki. Przy omawianiu zagrożeń potencjalnych dla brzanki, przedstawiciel PZW zwrócił uwagę, iż kłusownictwo, zapisane w PZO jako zagrożenie potencjalne, należy uznać za zagrożenie istniejące. Przytoczył on potwierdzone przykłady kłusownictwa, natomiast były to przykłady spoza obszaru Natura 2000.

Podczas omawiania zadań ochronnych, p. Radosław Koryga przypominał, iż nie ma możliwości prawnej wprowadzania jakichkolwiek zakazów czy jednoznacznych ograniczeń prawa własności w PZO. Zadania polegające na wdrożeniu poszczególnych działań ochronnych, w większości przypadków zostały przypisane organowi sprawującemu nadzór nad Naturą 2000, czyli RDOŚ w Krakowie lub RDOŚ w porozumieniu z właścicielami bądź podmiotami zarządzającymi danymi nieruchomości. Przykładem takich działań jest usuwanie inwazyjnych gatunków obcych. Działanie ochronne A2 „usunięcie odpadów z dzikich wysypisk”, za którego realizację odpowiedzialny jest sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, sprowadza się do przekazania gminom informacji o lokalizacji dzikich wysypisk w celu podjęcia działań zmierzających do ich usunięcia. Zapis ten wynika z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, która zobowiązuje gminy do utrzymania porządku i czystości na swoim terenie.

Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania odnoszą się do:

- a) zapobiegania pogorszeniu stanu hydromorfologicznego rzek i potoków poprzez pozostawienie kształtowania koryt procesom naturalnym oraz
- b) utrzymania naturalnego zróżnicowania substratu dennego.

Zadania te przypisano RZWG w Krakowie oraz Zarządowi Zlewni w Krakowie, a także gminom, w których położony jest obszar (w zakresie powszechnego korzystania z wód). P. Radosław Koryga zaznaczył, że zaproponowane zapisy dotyczące podmiotów odpowiedzialnych za realizację działań ochronnych wypracowano przy ustanawianiu planów zadań ochronnych dla innych „rzecznych” obszarów Natura 2000 w Małopolsce, które przeszły już kontrolę u Wojewody oraz Ministra

Środowiska i uwzględniają ich uwagi w tym zakresie. Ponadto zaznaczył, iż zapisy te nie mają zastosowania w przypadku potrzeby bezpośredniej ochrony mienia i ludzi.

Działania dotyczące monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz realizacji celów działań ochronnych zostały nałożone na RDOŚ i będą wykonywane zgodnie z metodyką Państwowego Monitoringu Środowiska.

W ramach działań dotyczących uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach wpływających na ich ochronę, obszernie omówiono propozycję zmian istniejących granic obszaru Natura 2000. P. Radosław Koryga zwrócił uwagę, że zaproponowane w dokumentacji zmiany granic obszaru Natura 2000 są mniej znaczne od propozycji ich korekty zgłoszonej podczas poprzednich spotkań. W nowej propozycji granic obszaru Raba z Mszanką nie znalazły się tereny obejmujące górny fragment rzeki Krzywiczanka (powyżej zapory), zaś włączony został dolny odcinek rzeki Krzczonówka, położony częściowo w obrębie gminy Tokarnia. P. Radosław Koryga oznajmił, iż RDOŚ w ramach prac nad PZO stwierdza i zgłasza potrzebę korekty granic do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, gdzie wszczynana jest odrębna procedura obejmująca także konsultacje z Radami Gmin. Przypomniał, iż wynik tych konsultacji jest niepewny, gdyż Krzczonówka była już postulowana do objęcia ochroną w ramach pierwotnego wyznaczania granic obszarów Natura 2000 i tworzenia sieci Natura 2000. Wskutek braku zgody Rady Gminy Tokarnia projekt w tej wersji został odrzucony.

Podczas omawiania wskazań do zmian w miejscowych dokumentach planistycznych, p. Koryga podkreślił, że w odniesieniu do dokumentów gminy Pcim nie uznano za konieczne formułowanie takich wskazań. W odniesieniu do gminy Lubień zastrzeżenia wzbudziła rezerwa terenowa dla oczyszczalni ścieków położona w obrębie płata łągów. Przedstawiciel gminy Lubień, p. Z. Żur, wyjaśnił jednak, że dokumenty planistyczne są już wieloletnie, koncepcja lokalizacji oczyszczalni ścieków w płacie siedliska jest nieaktualna, a więc nie ma zagrożenia budową inwestycji. Postulowano także o uszczegółowienie zapisów w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, w części odnoszącej się do obszaru Natura 2000 (wzorem mpzp gminy Pcim) tak, by potencjalny inwestor od razu miał świadomość perspektywy ewentualnego wykonania raportu OOŚ.

W odniesieniu do dokumentów planistycznych w gminach Mszana Dolna i Kasinka Mała, zatwierdzono je przed ustanowieniem obszaru Natura 2000, stąd konieczne jest wyrysowanie granic obszaru przy nowelizacji tych dokumentów. Ponadto, postuluje się o rezygnację z zapisu dopuszczającego budowę stopni wodnych w korycie rzek. P. inż. W. Wielugus zwrócił uwagę, iż warto doprecyzować, że zapis dotyczy wyłącznie koryt objętych ochroną w ramach obszaru Natura 2000, z czym zgodził się p. R. Koryga.

Koordynator planu zakończył swoje wystąpienie prośbą o spokojne zapoznanie się z tymi dokumentami. Przypomniał o możliwości zgłaszania uwag do dokumentu w ciągu „ustawowych” 21 dni konsultacji społecznych. Zaznaczył, iż każda uwaga zostanie rozpatrzona oraz udokumentowana.

P. W. Wielugus zadał pytanie czy RDOŚ rozważył kwestię zmiany nazwy obszaru, skoro Mszanka ostatecznie nie jest objęta ochroną. P. R. Koryga powiedział, iż jego zdaniem najlepszą nazwą byłaby „Raba z Krzczonówką”, pod warunkiem pozytywnej realizacji zmiany granic obszaru. Dyskusję kontynuowano z zastrzeżeniem, iż nie jest to jeszcze właściwy czas na wnioskowanie o zmianę nazwy obszaru.

Po krótkiej przerwie p. J. Jeleński wygłosił prezentację nt. antropogenicznych zmian koryt rzecznych oraz sposobów ich renaturyzacji m.in. na przykładzie projektu „Tarliska Górnej Raby”. Zwrócił on uwagę m.in. na: problem przegłębiania się koryta poniżej stopni wodnych oraz poniżej mostów o zbyt wąskim świetle (bariera dla ryb), zależność pomiędzy dostawą materiału a krętością rzeki oraz na konsekwencje zaburzenia naturalnej sekwencji hydrodynamicznej koryt w formie naprzemiennych plos i bystrzy. Zwrócił uwagę, iż fragmenty tych rzek różnią się m.in. prędkością przepływu, głębokością wód powierzchniowych, sposobem krążenia wód gruntowych, temperaturą wód, a także światem biotycznym. Tarliska ryb oraz roślinność wodna jest obserwowana powyżej koron bystrzy.

Omówiono technologię renaturyzacji bystrzy, przy której bardzo ważne jest uformowanie zaplecza powyżej skłonu bystrza. P. Jedliński zwrócił uwagę, iż bystrza przesuwają się zazwyczaj w górę rzeki, tym niemniej na odcinkach umocnionych, odległości pomiędzy bystrzami ulegają wydłużeniu. Omówiono też dane dot. termiki wód oraz zagadnienie odporności populacji ryb na zmiany temperatury wód. Oprócz przykładów z obszaru badań, zaprezentowano ilustracje m.in. z woj. dolnośląskiego (rzeka Bóbr) czy Polski północno-zachodniej (Drawa).

Po części merytorycznej prezentowanej na sali wykładowej w Urzędzie Gminy Pcim, zaproszono uczestników spotkania na wspólną wizję terenową do przedmiotowego obszaru Natura 2000 Raba z Mszanką PLH120093. Podczas sesji terenowej zilustrowano omówione w sali zagadnienia. Zatrzymano się w pobliżu korony zrenaturyzowanego bystrza na Krzczonówce, poniżej mostu pod drogą krajową S7. Następnie omówiono w terenie wynik renaturyzacji kaskady na Krzczonówce w Krzczonowie. Kolejnym punktem było zakole Raby w Lubniu w pobliżu drogi wojewódzkiej nr 968. Omawiano tutaj dynamikę koryta Raby oraz optymalne i faktycznie stosowane rozwiązania z zakresu zabezpieczenia dróg przed skutkami erozji bocznej. Ostatnim punktem były okolice przysiółka Pabiski, gdzie scharakteryzowano roślinność nadrzeczną obszaru Natura2000, w tym przedmioty ochrony - siedliska przyrodnicze i gatunki roślin np. Września pobrażna (*Myricaria germanica* L. Desv.). Po powrocie do Pcimia, spotkanie zakończono.

Wnioski z procesu grupowego

Spotkanie przebiegało płynnie dzięki dobremu przygotowaniu koordynatora planu współdziałającego z Panią moderator, która regulowała jego dynamikę poprzez dopuszczanie poszczególnych osób do zadawania pytań, dbanie o punktualność poszczególnych etapów spotkania, logistykę przerw itp. Spotkanie odbyło się w dobrej atmosferze, uczestnicy z zaangażowaniem słuchali wystąpień, zadawali rzeczowe pytania i podnosili problemy istotne dla obszaru będącego tematem spotkania. Uczestnicy demonstrowali duży stopień zrozumienia dla problematyki ochrony przedmiotów ochrony obszaru PLH120093, a także przejawiali inicjatywę w dyskusji nad zagrożeniami tego obszaru i metodami jego ochrony. Uwaga ta dotyczy zarówno kameralnej, jak i terenowej części konsultacji. Pożądaną korektą byłby nieco mniej techniczny język prezentacji szczegółowych zagadnień środowiskowych, szczególnie podczas sesji terenowej. Wykluczał on z dyskusji osoby niebędące specjalistami z zakresu siedlisk nadrzecznych bądź hydrotechnicznych metod utrzymania rzek. Należy pamiętać, iż osoby te, pomimo mniejszego kapitału wiedzy specjalistycznej, są równoprawnymi interesariuszami w procesie ochrony obszaru PLH120093. Co ważne, pomimo pozornie wykluczających się interesów poszczególnych uczestników ZLW, nie zidentyfikowano konfliktów ani istotnych kontrowersji na etapie omawiania projektu planu zadań ochronnych. Wyczuwalny był wyższy, w stosunku do poprzednich spotkań, poziom zaufania uczestników zarówno do organizatorów, jak i do współczłonków ZLW. Jest to wynik

procesu grupowego, który zachodzi w sytuacji kilkietapowych konsultacji społecznych wspieranych przez profesjonalnego moderatora.

Pomimo wygaśnięcia formalnej delegacji do funkcjonowania Zespołu Lokalnej Współpracy, bezwzględnie sugerowane jest podtrzymanie spotkań Zespołu (w formule oddolnej, z orientacyjną częstotliwością 1 spotkanie na kwartał), mając szczególnie na uwadze perspektywę rozszerzenia obszaru o tereny położone w granicach gminy Tokarnia. Postulowane jest możliwie jak najszybsze włączenie do grona interesariuszy przedstawicieli gminy Tokarnia tak, by nie powielić błędów z etapu tworzenia sieci Natura 2000, gdy konsultacje z gminami ograniczały się do formalnej procedury opartej na niepełnej informacji środowiskowej oraz prawno-administracyjnej. Proces włączania nowych interesariuszy do ZLW powinien odbywać się na zasadach poszanowania ich interesów, w szczególności zaś – ewentualnych obaw związanych ze zmianą granic obszaru PLH120093. Niewskazane jest proste „edukowanie” przedstawicieli tej gminy w zakresie rozwiązań wypracowanych dotychczas przez ZLW, co może być naturalną skłonnością członków mocno zintegrowanego już zespołu. W kontekście powyższego, szczególnie wskazane jest wsparcie moderatora bądź mediatora podczas kolejnych spotkań w rozszerzonej formule. Bezwzględnie spotkania te powinny poprzedzić „ustawowy” proces konsultacji projektu poszerzenia obszaru Natura 2000, którego stroną nie są bezpośrednio mieszkańcy, a jedynie przedstawiciele władz gminy.

Ważnym kierunkiem dalszych prac ZLW powinno być dystrubowanie rozwiązań wypracowanych na ciekach objętych ochroną w ramach sieci Natura 2000, na ciekach niechronionych, acz stanowiących ważny zasób przyrodniczy gmin wchodzących w skład ZLW (np. Tenczynka i Lubienka w Gminie Lubień). Silnie zintegrowany zespół wzmocniony wsparciem RDOŚ mógłby uzyskać konkurencyjną pozycję na rynku funduszy prośrodowiskowych z różnych źródeł finansowania. W myśl powyższego, sugerowane jest zaproszenie na kolejne spotkania doradców z zakresu finansowania projektów wodnośrodowiskowych.